

دانشگاه شهید چمران اهواز

دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

گروه روانشناسی ورزشی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی

گرایش: رفتار حرکتی

عنوان:

تأثیر الگوهای همسو و دگرسو بر یادگیری مهارت پرتاب آزاد بسکتبال

استاد راهنما:

دکتر پروانه شفیعی نیا

استاد مشاور:

دکتر مهدی ضرغامی

نگارش:

طیبه طاهر پوری

شهریورماه ۹۳

تقدیم به مهربان فرشتگانی که :

لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور دانستن،

جسارت خواستن، عظمت رسیدن

و تمام تجربه های یکتا و زیبای زندگی،

مدیون حضور سبز آنهاست ...

تقدیم به خانواده عزیزم ...

که وجودشان همواره شادی بخش و صفایشان مایه

آرامش من است .

تقدیر و تشکر

سپاس و ستایش خداوندی را سزاست که کسوت هستی را بر اندام موزون آفرینش بیوشانید و تجلیات قدرت لایع زالی را در مظاهر و آثار طبیعت نمایان گردانید. بارالها! من با یاد تو، به تو تقرب می‌جویم و تو را به پیشگاه تو شفیع می‌آورم و از تو خواستارم، به کرمیت، مرا به خودت نزدیک گردانی و یاد خود را بهمن الهام کنی و بر من رحمت آوری و به آنچه بهره و نصیب من ساخته‌ای، خشنودم قراردعی و در همه حال به فروتنی‌ام واداری.

پس شایسته است که از استاد بزرگوارم دکتر شفیع نیا که در طی این مدت همواره راهنمایی‌های بی‌دریغشان رهنمون راهم بوده است، تشکر و قدردانی خالصانه نمایم.

از دکتر ضرغامی که افتخار کسب فیض در محضر ایشان را داشتم و مشاورت امر پایان‌نامه‌ام را بر عهده گرفتند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

از دکتر شتاب بوشهری و دکتر حبیبی که زحمات داوران این پایان‌نامه را متقبل و با رهنمودهای ارزشمندشان مرا یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

از آقای دکتر مهدی پور که زحمات نظارت دفاع جلسه این پایان‌نامه را متقبل و با رهنمودهای ارزشمندشان مرا یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

از دوستان بسیار عزیزم خانم‌ها شادی وند و محمد یاری نهایت سپاس و تشکر را دارم.

در نهایت از کلیه دوستان عزیزم که در انجام این تحقیق مرا مساعدت نمودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

چکیده

نام خانوادگی: طاهر پوری	نام: طیبه	شماره دانشجویی: ۹۱۱۲۰۷
عنوان پایان نامه: تأثیر الگوهای همسو و دگرسو بر یادگیری مهارت پرتاب آزاد بسکتبال		
اساتید راهنما: دکتر پروانه شفیعی نیا	استاد مشاور: دکتر مهدی ضرغامی	
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: تربیت بدنی و علوم ورزشی	گرایش: رفتار حرکتی
دانشگاه: شهید چمران اهواز	دانشکده: تربیت بدنی و علوم ورزشی	گروه: روانشناسی ورزشی
تاریخ فارغ التحصیلی: شهریور ۹۳	تعداد صفحه: ۱۲۴	
کلیدواژه‌ها: همسویی، دگرسویی، چشم برتری، دست برتری، یادگیری، پرتاب آزاد بسکتبال		
<p>چکیده: هدف از انجام این پژوهش بررسی تأثیر الگوهای همسو و دگرسو (چشم و دست برتر) بر یادگیری (اکتساب و یادداری) مهارت پرتاب آزاد بسکتبال بود. روش تحقیق حاضر نیمه تجربی و جامع آماری شامل (N= ۳۰۰۰) نفر دانشجوی دختر خوابگاه حضرت معصومه (س)، دانشگاه شهید چمران اهواز بودند. نمونه آماری این پژوهش شامل ۶۰ نفر دانشجوی دختر با دامنه سنی ۱۹-۲۲ سال بودند، که با توجه به اهداف پژوهش با استفاده از پرسشنامه اطلاعات فردی، فعالیت بدنی و ورزشی، پرسشنامه دست برتری ادینبورگ (اولدفیلد، ۱۹۷۱) جهت تعیین دست برتر، آزمون کارت سوراخ دار (دورند و گولد، ۱۹۱۰) جهت تعیین چشم برتر انتخاب شدند و در دو گروه کنترل و تجربی قرار گرفتند. هر کدام از دو گروه کنترل و تجربی نیز خود به دو گروه همسو (۱۵ نفر) و دگرسو (۱۵ نفر) تقسیم شدند. جهت اندازه‌گیری عملکرد مهارتی افراد از آزمون پرتاب آزاد بسکتبال (هادوی و همکاران، ۱۳۹۱) استفاده شد. طرح این پژوهش به صورت پیش آزمون، تمرین، همراه با پس آزمون و آزمون یادداری بود. پروتکل تمرینی این پژوهش شامل ۸ هفته تمرین (۲۴ جلسه) و به صورت ۳ جلسه تمرین در هفته بود. برای مشخص کردن مراحل اکتساب (اولیه، میانی، انتهایی) مهارت پرتاب آزاد بسکتبال، بعد از هر ۳ جلسه تمرین، از افراد یک پس آزمون گرفته شد، در نهایت از آزمودنی‌ها ۶ پس آزمون و یک هفته بعد از آخرین پس آزمون، آزمون یادداری به عمل آمد. در این مدت از گروه کنترل بدون انجام تمرین، همزمان با گروه تجربی آزمون گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل کوواریانس و تحلیل واریانس استفاده شد. نتایج نشان داد که یک دوره تمرینی بر اکتساب یادداری مهارت پرتاب آزاد بسکتبال در افراد همسو و دگرسو تأثیر داشت. از طرف دیگر نتایج نشان داد که در مراحل اولیه و میانی اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال تفاوت معناداری ($P= ۰/۰۰۱$) در بین افراد همسو و دگرسو در گروه تجربی وجود داشت و افراد همسو عملکردشان بهتر بود، در حالی که در مراحل انتهایی ($P= ۰/۱۷۸$) و یادداری ($P= ۰/۱۱۳$) مهارت پرتاب آزاد بسکتبال، تفاوت معناداری در بین افراد همسو و دگرسو در گروه تجربی مشاهده نشد. در نهایت نتایج حاکی از این بود که بین گروه کنترل و تجربی در هر دو شرایط همسویی و دگرسویی تفاوت معناداری وجود دارد، و در تمام مراحل عملکرد گروه تجربی از گروه کنترل بهتر بود.</p>		

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه و معرفی تحقیق

۲	۱-۱. مقدمه
۶	۱-۲. بیان مسأله
۹	۱-۳. اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۳	۱-۴. اهداف تحقیق
۱۳	۱-۴-۱. هدف کلی
۱۳	۱-۴-۲. اهداف اختصاصی
۱۴	۱-۵. فرضیه های تحقیق
۱۵	۱-۶. پیش فرض های تحقیق
۱۶	۱-۷. محدودیت های تحقیق
۱۶	۱-۸. محدوده تحقیق
۱۶	۱-۹. تعاریف نظری و عملیاتی واژه ها و اصطلاحات
۱۶	۱-۹-۱. تسلط جانبی
۱۷	۱-۹-۲. دست برتری
۱۷	۱-۹-۳. چشم برتری
۱۷	۱-۹-۴. همسویی
۱۸	۱-۹-۵. دگرسویی
۱۸	۱-۹-۶. مهارت

- ۱۸ ۱-۹-۷. اجراء يا عملکرد
- ۱۹ ۱-۹-۸. اکتساب و مراحل آن
- ۱۹ ۱-۹-۹. آزمون یادداری
- ۱۹ ۱-۹-۱۰. یادگیری حرکتی

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

- ۲۲ ۲-۱. مقدمه
- ۲۲ ۲-۲. مبانی نظری پژوهش
- ۲۲ ۲-۲-۱. عصب
- ۲۳ ۲-۲-۲. سیستم عصب انسان
- ۲۳ ۲-۲-۳. دستگاه عصبی مرکزی شامل: مغز و نخاع
- ۲۳ ۲-۲-۴. مغز
- ۲۷ ۲-۳. برتری جانبی
- ۲۸ ۲-۴. تسلط جانبی
- ۳۰ ۲-۵. نظریات عدم تقارن نیمکره ای
- ۳۰ ۲-۵-۱. نظریه تاخیر انتقالی بین نیمکره ای الیاس
- ۳۰ ۲-۵-۲. دلاکاتو و تسلط نیمکره ای
- ۳۰ ۲-۵-۳. مدل ژنتیکی
- ۳۱ ۲-۶. فعال سازی نیمکره های مغز
- ۳۱ ۲-۷. نظریات مرتبط با دست برتری

۳۱ نظریه گشوایند. ۲-۷-۱
۳۲ نظریه اثر وابسته به فراوانی. ۲-۷-۲
۳۳ نظریه برتری ذاتی. ۲-۷-۳
۳۴ نظریه های محیطی مربوط به دست برتری. ۲-۸
۳۴ استرس در زمان تولد. ۲-۸-۱
۳۵ دلایل عدم تقارن کمتر چپ دست ها. ۲-۹
۳۵ دست برتری. ۲-۱۰
۳۶ سنجش دست برتری. ۲-۱۰-۱
۳۷ مزایای چپ دست برتری. ۲-۱۱
۳۷ نیمکره بزرگتر. ۲-۱۱-۱
۳۸ منابع اطلاعات حسی. ۲-۱۲
۳۸ ادراک و رفتار حرکتی. ۲-۱۳
۴۰ بینایی و کنترل حرکتی. ۲-۱۴
۴۲ چگونگی فراهم شدن اطلاعات بینایی. ۲-۱۴-۱
۴۳ ارسال دروندد بینایی به مغز. ۲-۱۴-۲
۴۴ چشم غالب. ۲-۱۵
۴۷ سنجش چشم برتری. ۲-۱۵-۱
۴۷ هماهنگی دست و چشم. ۲-۱۶
۴۸ بخش دوم: پیشینه تحقیق. ۲-۱۶

پیشینه تحقیق در داخل کشور..... ۴۸

پیشینه تحقیق در خارج از کشور..... ۵۰

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۳-۱. مقدمه..... ۶۳

۳-۲. روش تحقیق..... ۶۳

۳-۳. جامعه آماری..... ۶۴

۳-۴. نمونه آماری..... ۶۴

۳-۵. متغیرهای تحقیق..... ۶۵

۳-۵-۱. متغیرهای مستقل..... ۶۵

۳-۵-۲. متغیر وابسته..... ۶۶

۳-۵-۳. متغیرهای کنترل شده..... ۶۶

۳-۶. ابزار اندازه گیری..... ۶۶

۳-۶-۱. پرسشنامه اطلاعات فردی، فعالیت بدنی و ورزشی..... ۶۶

۳-۶-۲. پرسشنامه دست برتری ادینبورگ (اولدفیلد، ۱۹۷۱)..... ۶۷

۳-۶-۳. کارت سوراخ دار (دورند و گولد، ۱۹۱۰) جهت سنجش چشم برتری..... ۶۷

۳-۶-۴. آزمون پرتاب آزاد بسکتبال (آزمون شوت پناستی)..... ۶۸

۳-۷. طرح تحقیق..... ۶۸

۳-۸. شیوه اجرای تحقیق..... ۶۹

۳-۹. نحوه مشخص کردن مراحل اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال..... ۷۱

۳-۱۰. روش های آماری ۷۲

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۴-۱. مقدم ۷۴

۴-۲. یافته های توصیفی ۷۴

۴-۳. یافته های استنباطی ۷۶

۴-۳-۱. بررسی برابر بودن واریانس های داده های مورد اندازه گیری ۷۶

۴-۳-۲. بررسی طبیعی بودن توزیع داده های مورد اندازه گیری ۷۶

۴-۴. آزمون فرضیه ها ۷۸

۴-۴-۱. فرضیه اول ۷۸

۴-۴-۲. فرضیه دوم ۸۱

۴-۴-۳. فرضیه سوم ۸۱

۴-۴-۴. فرضیه چهارم ۸۲

۴-۴-۵. فرضیه پنجم ۸۳

۴-۴-۵. فرضیه ششم ۸۴

۴-۴-۷. فرضیه هفتم ۸۵

۴-۴-۸. فرضیه هشتم ۸۶

۴-۴-۹. فرضیه نهم ۸۷

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۹۰	۵-۱. مقدمه
۹۰	۵-۲. خلاصه تحقیق
۹۴	۵-۳. بحث و نتیجه گیری
۱۰۰	۵-۴. نتیجه گیری کلی
۱۰۱	۵-۵. پیشنهادات برخاسته از تحقیق
۱۰۲	۵-۶. پیشنهادات برای سایر محققین و تحقیقات آینده
۱۰۴	منابع فارسی
۱۰۹	منابع لاتین

پیوستها

۱۲۲	پیوست شماره ۱
۱۲۲	پرسشنامه اطلاعات فردی، فعالیت بدنی و ورزشی
۱۲۳	پیوست شماره ۲
۱۲۳	پرسشنامه دست برتری ادینبورگ (اولدفیلد، ۱۹۷۱)
۱۲۴	پیوست شماره ۳
۱۲۴	نمونه پروتکل تمرینی اعمال شده در پژوهش

فهرست جداول

صفحه

عنوان

- جدول ۴-۱. توصیف ویژگی های سن، قد، وزن، طول دست و محیط بازوی آزمودنی ها ۷۴
- جدول ۴-۲. میانگین و انحراف معیار آزمون پرتاب آزاد بسکتبال در گروه کنترل و تجربی طی مراحل مختلف ۷۵
- جدول ۴-۳. یافته های آزمون لون برای برابری واریانس ها ۷۶
- جدول ۴-۴. خلاصه نتایج آزمون شاپیرو-ویلکز برای متغیرهای تحقیق ۷۷
- جدول ۴-۵. یافته های آزمون تحلیل واریانس دو راهه در مرحله پیش آزمون ۷۷
- جدول ۴-۶. نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه با اندازه گیری تکراری ۷۸
- جدول ۴-۷. نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی برای مقایسه جایگاه تفاوت ها ۷۹
- جدول ۴-۸. نتایج آزمون تحلیل کوواریانس ۸۰
- جدول ۴-۹. تعامل شرایط × مراحل ۸۰
- جدول ۴-۱۰. مقایسه سطح عملکرد مهارتی افراد همسو و دگرسو (گروه تجربی)، در مرحله اولیه یا شناختی اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال با استفاده از آزمون کوواریانس ۸۱
- جدول ۴-۱۱. مقایسه سطح عملکرد مهارتی افراد همسو و دگرسو (گروه تجربی)، در مرحله میانی یا حرکتی اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال با استفاده از آزمون کوواریانس ۸۲
- جدول ۴-۱۲. مقایسه سطح عملکرد مهارتی افراد همسو و دگرسو (گروه تجربی)، در مرحله انتهایی یا خودکاری اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال، با استفاده از آزمون کوواریانس ۸۲
- جدول ۴-۱۳. مقایسه سطح عملکرد مهارتی افراد همسو و دگرسو (گروه تجربی)، در آزمون یادداری مهارت پرتاب آزاد بسکتبال، با استفاده از آزمون کوواریانس ۸۳

جدول ۴-۱۴. نتایج آزمون تحلیل واریانس دو راهه برای مقایسه سطح عملکرد مهارتی گروه کنترل و تجربی در شرایط (همسویی - دگرسویی) طی مرحله اولیه اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال	۸۴
جدول ۴-۱۵. نتایج آزمون کوواریانس برای مشاهده جایگاه تفاوت‌ها در شرایط همسو- دگرسو.....	۸۴
جدول ۴-۱۶. نتایج آزمون تحلیل واریانس دو راهه برای مقایسه سطح عملکرد مهارتی گروه کنترل و تجربی در شرایط (همسویی- دگرسویی) طی مرحله میانی اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال	۸۵
جدول ۴-۱۷. نتایج آزمون کوواریانس برای مشاهده جایگاه تفاوت‌ها در شرایط همسو- دگرسو.....	۸۶
جدول ۴-۱۸. نتایج آزمون تحلیل واریانس دو راهه برای مقایسه سطح عملکرد مهارتی گروه کنترل و تجربی در شرایط (همسویی- دگرسویی) طی مرحله انتهایی اکتساب مهارت پرتاب آزاد بسکتبال	۸۶
جدول ۴-۱۹. نتایج آزمون کوواریانس برای مشاهده جایگاه تفاوت‌ها در شرایط همسو- دگرسو.....	۸۷
جدول ۴-۲۰. نتایج آزمون تحلیل واریانس دو راهه برای مقایسه سطح عملکرد مهارتی گروه کنترل و تجربی در شرایط (همسویی- دگرسویی) طی یادداری مهارت پرتاب آزاد بسکتبال	۸۷
جدول ۴-۲۱. نتایج آزمون کوواریانس برای مشاهده جایگاه تفاوت‌ها در شرایط همسو- دگرسو.....	۸۸

فهرست نمودار

نمودار ۱-۴. منحنی اجرای آزمون در گروه کنترل و تجربی طی مراحل مختلف.....	۷۵
---	----

فصل اول

مقدمه و معرفی تحقیق

۱-۱. مقدمه

زندگی انسان با ظرفیتی از حرکات ماهرانه شکل گرفته است. یک فرد عادی روزانه هزاران حرکت ماهرانه را انجام می دهد که انجام موفقیت آمیز این حرکات، در واقع پایه و مبنای تمام جنبه های زندگی بشر را تشکیل می دهند (تقی زاده و همکاران، ۱۳۹۳). موفقیت در اجرای ماهرانه حرکات به چگونگی شناسایی و کاربرد اطلاعات حسی اجرا کننده بستگی دارد. اطلاعات حسی مرتبط با حرکات به وسیله ی گیرنده های حسی دریافت می شوند، این گیرنده ها در چشم ها، گوش ها، مفاصل و عضلات و لایه های پوست قرار گرفته اند. انسان ها در رفتار حرکتی خود به وجود این گیرنده ها متکی هستند و بی شک نقش اطلاعات حاصل از این گیرنده ها در کنترل حرکتی بسیار مهم است (شیخ، ۱۳۸۶). تمام مهارت های حرکتی علی رغم سطح مهارتی که در آن اجرا می شوند بیانگر سیستم های کنترل حرکتی می باشند. کنترل حرکتی، مستلزم مطالعه ی فرایند های زیربنایی مسئول کنترل، هماهنگی حرکت، تعادل، سازماندهی و اجرای مهارت های حرکتی می باشد. به عبارت دیگر می توان گفت که؛ کنترل حرکتی یکی از زمینه های پژوهشی با محوریت مهارت های حرکتی است. پژوهش در زمینه کنترل حرکتی، امری ضروری جهت بررسی عملکرد حرفه ای در بسیاری از زمینه های مرتبط با مهارت های حرکتی از جمله؛ اکتساب و یادگیری مهارت های ورزشی، کاردرمانی و تن درمانی می باشد (ادواردز^۱، ۲۰۱۰).

یکی از عوامل مهم فردی مهم در ارتباط با کنترل حرکتی که در طول سالیان اخیر توسط عصب شناسان، مورد توجه بسیاری قرار گرفته است، برتری جانبی مغز است. در همین راستا یکی از کارکرد

های رفتاری بسیار آشکار برتری جانبی مغز، عدم تقارن حرکتی^۱ است. به این معنا که اگرچه بدن انسان در ظاهر کلی، متقارن است، ولی اندام های جفت (دست و پا) و ارگان های حسی (چشم و گوش) به روشی غیر متقارن به کار می روند (گابارد^۲، ۲۰۱۲). برخی از عصب شناسان تفاوت انسان ها با پستانداران را در برتری یکی از اعضای قرینه بدن اعم از دست، پا، چشم و نیمکره های مغزی می دانند. انسان ها در ۹۰ درصد موارد راست دست هستند و به نظر می رسد که غلبه یک دست، به صورت ژنتیکی تعیین می شود. در این زمینه یکی از بحث برانگیزترین موضوعات این است که ریشه عدم تقارن حرکتی به صورت ژنتیکی تعیین می شود یا اینکه متأثر از زمینه های محیطی است، در این رابطه با وجود تحقیقات بسیار فراوانی که صورت گرفته، نظریه واحدی به طور وسیعی پذیرفته نشده است (گابارد، ۲۰۱۲).

نتایج پژوهش ها مؤید این مطلب است که غالباً اعضای یک طرف بدن برتر از طرف دیگر است (باقرزاده و همکاران، ۱۳۸۶). گفته می شود افرادی که دست برتر و چشم برترشان در یک سمت بدن قرار داشته باشد، غیر متقاطع یا همسو^۳ (راست دست و راست چشم یا چپ دست و چپ چشم) و افرادی که چشم و دست برترشان در یک سمت نیستند، متقاطع یا دگرسو^۴ (چپ چشم و راست دست یا راست چشم و چپ دست) نامیده می شوند (پاین^۵، ۲۰۰۲). در تکالیفی که فقط یک اندام می تواند استفاده شود، مانند تکالیف پرتابی، بیشتر افراد ترجیح ثابتی را برای استفاده از یک اندام بر

1motor asymmetry

2Gabbard

3ipsilateral

4Contralateral

5Payne

دیگری نشان می‌دهند که این به عنوان دست برتری^۱ شناخته می‌شود (گابارد، ۲۰۱۲). چشم برتری^۲ نیز یکی از عدم تقارن‌های حسی- حرکتی^۳ است که در تمام اندام‌های زوج دوطرفه مانند دست، پا و گوش دیده می‌شود. چشمی که نسبت به چشم دیگر در کارکردهای تثبیتی، توجه و ادراک برتری دارد، چشم برتر نامیده می‌شود (مکمنوس^۴، ۲۰۰۲). اطلاعات بینایی برای دقت حرکات چشم و دست ضروری و حیاتی است. تا جایی که حرکات و مهارت‌های ورزشی مانند حرکات هدف‌گیری و پرتابی به اطلاعات بصری وابسته اند، بدیهی است که فرض کنیم برتری‌های جانبی حسی- حرکتی دست و چشم هماهنگ شده اند و روشی مناسب و هماهنگ بین آنها وجود دارد (پسیلانی^۵ و همکاران، ۲۰۰۹). به نظر می‌رسد چشم برتری و دست برتری به صورت ژنتیکی تعیین می‌شوند، ولی مشاهداتی نیز وجود دارد که به اهمیت مجموعه‌ای از عوامل غیر ژنتیکی و غیر ارثی در الگوهای دست برتری اشاره می‌کند (اوکلبرگ^۶، ۲۰۱۰). بنابراین ترکیبی از عوامل فردی و محیطی در برتری اندام فرد نقش دارند. سادینو و مک مانوس^۷ (۱۹۹۸) بیان کردند که ۹۰ درصد افراد راست دست و حدود ۸۰ درصد راست پا و ۷۰ درصد راست چشم و حدود ۶۰ درصد راست گوش هستند. گریفیثس^۸ (۲۰۰۳)، اظهار کرد که چشم غالب پیش بینی کننده مطمئنی برای دست غالب نیست. مکمنوس و پوراک^۹ (۱۹۹۹) عنوان کرده اند که ۳۵ درصد راست دست، و حدود یک سوم جمعیت دنیا دارای چشم غالب چپ هستند و برای تکالیف یک چشمی از چشم چپ استفاده می

1hand preference

2eye preference

3sensorimotor

4MacManus

5Psilantia et al

6Ocklenburg

7Sadino&MacManus

8Griffiths

9McManus&Porac

کنند. با گذر سالها و پیشرفت در حوزه بینایی ورزشی، مجموعه ای از اطلاعات، از گروه های نخبه ی ورزشکاران جمع آوری شده است. در این راستا یکی از الگو های اطلاعاتی جالب، موضوع چشم غالب است. به نظر می رسد چشم غالب در ورزش پدیده ی با اهمیتی است که این اهمیت در برخی از ورزشها دو چندان می شود (گریفیس، ۲۰۰۳). چشم برتر، چشم دیگر را در انجام وظایفی که مستلزم ردیابی و تثبیت بینایی است هدایت می کند. این برتری منجر به اثرات ادراکی متعددی می شود به طوری که افراد در هنگام استفاده از چشم خود دقیق تر هستند و تصاویر دیده شده توسط چشم برتر واضح تر و بزرگتر است. همچنین محو شدن تصویری که با چشم غالب دیده می شود، آرام تر صورت می گیرد (شنور^۱، ۲۰۰۶).

اکثر تحقیقاتی که رابطه ی چشم و دست غالب را با عملکرد حرکتی بررسی کرده اند، بیان کرده اند که در تکالیف مختلف، برتری یک جانبه نسبت به برتری متقاطع ارجح تر است. هر چند نتایج برخی از تحقیقات که به طور مثال تکلیف ضربه زدن به توپ بیسبال را مورد بررسی قرار داده اند با این یافته ها همسو نیست و برتری متقاطع را نسبت به برتری یک جانبه ارجح تر دانسته اند، در همین راستا بیش از نیمی از بازیکنان بیسبال دارای برتری متقاطع هستند. این وضعیت در رشته های دیگر از جمله تیر و کمان کاملا برعکس می شود به گونه ای که بیش از ۸۰ درصد ورزشکاران راست دست و راست چشم هستند (برتری یک طرفه)، این مقدار در ورزش کریکت به ۵۰ درصد کاهش می یابد و ۵۰ درصد دیگر دارای برتری متقاطع هستند (ایساکس^۲، ۲۰۰۲، پورتال^۳، ۱۹۹۷). در همین راستا نتایج تحقیقات در زمینه ی مهارت هایی از قبیل؛ بولینگ و شنا حاکی از برتری الگوی

1Shneor

2Isaks

3 Portal

یک جنبه دارند. با توجه به آنچه بیان شد می توان گفت که ، الگوی چشم و دست غالب و برتری یک جنبه و متقاطع آنها می تواند اکتساب و یادگیری مهارت های مختلف ورزشی را متأثر کند. از این رو با توجه به عدم تحقیقات گسترده در این زمینه، پژوهش حاضر با هدف؛ بررسی تأثیر الگوهای همسو و دگرسو بر یادگیری مهارت پرتاب آزاد بسکتبال دانشجویان دختر دانشگاه شهید چمران اهواز پرداخته است.

۱-۲. بیان مسأله

برتری جانبی یکی از عوامل فردی بسیار تأثیر گذار بر عملکرد ورزشی افراد است. برتری جانبی به معنای استفاده بیشتر از یک دست، یک پا و یا یک چشم است. هر گاه دست، پا و چشم برتر همگی در یک طرف بدن قرار گرفته باشند، در این صورت برتری جانبی را خالص (همسو) می نامند، در غیر این صورت برتری جانبی به صورت مختلط (دگرسو) خواهد بود. برتری جانبی از عوامل درونی بسیار مهم در اجرای حرکتی محسوب می شود (پاین^۱ ، ۲۰۰۲). از میان اندام برتر، معمولاً چشم و دست برتر و ارتباط آنها به دلیل اهمیت بیشتر مورد بررسی قرار گرفته اند (آدامز^۲، ۱۹۶۵). در این راستا چشم برتر یکی از عوامل مؤثر در اجرای حرکتی، تعادل و هدف گیری است. چشم برتری را می توان به چشمی که از پشت دوربین فوکوس می کند یا چشمی که در تست کارت سوراخ دار سنجیده می شود توصیف کرد (باکستن و کروسلند^۳ ، ۱۹۳۷). چشم برتر چشمی است که ناخود آگاه و ترجیحاً برای تصمیم گیری و عمل انتخاب می شود. در این فرایند، چشمی، چشم دیگر را وادار به

1Payn

2 Adams

3Buxton &Crosland

کارهای تثبیتی، توجه و یا ادراکی می کند و پیوسته وظایف هدفمندی را انجام می دهد (آدامز، ۱۹۶۵؛ کریستینا^۱ و همکاران، ۱۹۸۰). واضح است اگر سیستم بینایی اطلاعات کافی و به موقع از عملکرد را دریافت نکند اجرا آسیب می بیند. چشم برتر در برابر محرک های بیرونی مانند؛ آمدن توپ یا حرکت رقیب، توجه را هدایت می کند. این نشان می دهد که چشم برتر باید نقش معنی داری در یادگیری و اکتساب مهارت های حرکتی داشته باشد (زوپن و همکاران^۲، ۲۰۰۶).

لوند (۱۹۳۲) در یکی از نخستین تحقیقات خود در مورد چشم برتری، گزارش کرد که وقتی آزمودنیها از چشم برتر خود استفاده می کردند، در وظیفه هدف گیری به نتایج بسیار بالایی دست می یافتند. از آن به بعد، اکثر تحقیقات نشان دادند که یکسویه ها (یعنی راست چشم و راست دست و برعکس) در اجرای فعالیت های حرکتی به مراتب بهتر هستند. این موضوع به خوبی در مورد مهارت های ورزشی از قبیل بولینگ، شنا، بیسبال و تیراندازی نشان داده شده است (فاکس^۳، ۱۹۵۷؛ آدامز، ۱۹۶۵؛ کریستینا و همکاران، ۱۹۸۰). علاوه بر چشم برتر، از میان اندام برتر دست برتری نیز دارای اهمیت بوده و مورد بررسی قرار گرفته است. پوترمن^۴ (۲۰۰۹) در پژوهش خود بر روی بازیکنان لیگ هاکی به این نتیجه رسید که، نسبت دروازه بانان و مدافعان ضربه زننده چپ دست بیشتر از دروازه بانان و مدافعان راست دست است. پریش^۵ (۲۰۱۱)، در پژوهش خود بر روی بازیکنان لاکروس (چوگان سر پهن) به این نتیجه رسید که چپ دستها نسبت به راست دست ها در دقت هدفگیری، موقعیت یابی بدن و شکل ضربه اجرای بهتری داشتند. از آنچه که تا به اینجا مطرح شد

1 Christina et al

2 Zupan et al

3 Fox

4 Puterman

5 Parish